

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

1. บันทึกและรวบรวมนิทานตลกหรือทรรชรวรรณกรรมไทยทรงดำ พินธุโลกไว้เป็นลายลักษณ์อักษร
2. จัดจำแนกประเภททรรชรวรรณกรรมไทยทรงดำ พินธุโลกตามอนุภาคที่สำคัญ
3. วิเคราะห์ทรรชรวรรณกรรมไทยทรงดำ พินธุโลกจากโครงสร้างและปริบท

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

การดำเนินการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ได้ศึกษาค้นคว้ารายละเอียดเกี่ยวกับข้อมูลและออกภาคปฏิบัติงานภาคสนามในชุมชน ไทยทรงดำที่จังหวัดพินธุโลกเป็นระยะ ๆ ในระหว่างวันที่ 30 เมษายน 2531 ถึง 30 มกราคม 2532 โดยแบ่งขั้นตอนการศึกษาค้นคว้าและการปฏิบัติงานดังนี้

1. การศึกษาข้อมูลเบื้องต้น ได้แก่การศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องและการสอบถามรายละเอียดจากผู้รู้ในเรื่องเกี่ยวกับกลุ่มชนไทยทรงดำ นิทานพื้นเมือง และการจัดจำแนกนิทานตามดัชนีอนุภาคที่ปรากฏในหนังสือ Motif-Index of Folk Literature ของ สตีท ธรอมป์สัน (Stith Thompson)
2. การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่การสืบหาและคัดเลือกวิทยากรผู้มีความรู้และปฏิบัติตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ เมื่อได้วิทยากรที่แท้จริงแล้วก็ทำการสัมภาษณ์เพื่อบันทึกข้อมูลจากวิทยากร โดยใช้แถบบันทึกเสียง ในขณะที่เดียวกันก็บันทึกภาพและจดบันทึกสิ่งอื่น ๆ ที่บันทึกไม่ได้ด้วยเสียงและภาพ
3. การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่การถ่ายเสียงจากแถบบันทึกเสียงที่ได้บันทึกไว้ออกมาเป็นลายลักษณ์อักษรแบบคำต่อคำ จากนั้นเป็นการจัดจำแนกข้อมูลตามดัชนีอนุภาคที่ปรากฏในหนังสือ Motif-Index of Folk Literature ติดตามด้วยการวิเคราะห์ข้อมูลจากโครงสร้างและปริบท
4. การเสนอผลการศึกษาค้นคว้า ได้แก่ การนำเสนอรายละเอียดของการศึกษาค้นคว้าแบบพรรณนาวิเคราะห์

สรุปผลการศึกษาค้นคว้า

ผลการศึกษาค้นคว้าทรรชวรรณกรรมไทยทรงดำ นิพนธ์โลก มีดังต่อไปนี้

1. รวบรวมทรรชวรรณกรรมไทยทรงดำ นิพนธ์โลก และบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษร
รวม 51 เรื่อง

2. จำแนกทรรชวรรณกรรมไทยทรงดำ นิพนธ์โลก ทั้ง 51 เรื่อง ตามดัชนีอนุภาคที่
ปรากฏในหนังสือ Motif- Index of Folk Literature ของสตีธ ทัมป์สัน (Stith
Thompson) ได้ทั้งหมด 22 อนุภาคย่อย ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในหมวดอนุภาคใหญ่ ดังนี้

หมวดอนุภาค J อนุภาคเกี่ยวกับคนโง่ คนฉลาด มี 10 อนุภาค

หมวดอนุภาค K อนุภาคเกี่ยวกับกลลวง มี 7 อนุภาค

หมวดอนุภาค X อนุภาคเกี่ยวกับเรื่องซบซัน มี 5 อนุภาค

3. การวิเคราะห์ทรรชวรรณกรรมไทยทรงดำ นิพนธ์โลก จากโครงสร้างและปริบท
พบว่า นิทานดังกล่าวมิได้เพียงสร้างความสนุกสนาน เพลิดเพลินให้แก่ผู้ฟังเท่านั้น แต่ยังสะท้อน
ภาพชีวิตความเป็นอยู่ ให้แนวคิดที่น่าสนใจไว้อย่างมากมายอีกด้วย ภาพสะท้อนดังกล่าวได้แก่

3.1 ชีวิต ความเป็นอยู่และสภาพสังคม

3.1.1 ที่อยู่อาศัย

3.1.1.1 ทำเลที่ตั้งบ้านเรือนมักอยู่ห่างไกลจากตัวเมือง นิยม
สร้างใกล้แม่น้ำ ลำคลอง ท้องหรือบึง

3.1.1.2 วัสดุที่นำมาสร้างบ้าน ส่วนใหญ่จะเป็นสิ่งที่หาได้ใน
ท้องถิ่นนั้น

3.1.1.3 การสร้างบ้าน เป็นการสร้างเพื่ออยู่อย่างแท้จริง
กล่าวคือสร้างอย่างง่าย ๆ ไม่พิถีพิถันและคำนึงถึง
ความสวยงาม

3.1.1.4 รูปร่างของบ้าน พื้นบ้านจะยกสูง เพื่อให้ได้ถุนโล่ง ซึ่ง
ใช้สำหรับเลี้ยงสัตว์หรือประกอบกิจกรรมต่าง ๆ ภายใน
บ้านจะเป็นห้องโล่ง โดยตลอด จะมีบางบ้านเท่านั้นที่กัน
ห้องเป็นสัดส่วน

3.1.1.5 บริเวณบ้านจะปลูกพืชผักสวนครัวและผลไม้ไว้โดยรอบ

3.1.2 อาหารการกิน ชาวไทยทรงดำบริโภคอาหารที่ทำขึ้นจากพืชผัก
สวนครัวและผลไม้ที่ปลูกไว้และ/หรือมีอยู่ในท้องถิ่น ส่วนสัตว์ที่
ชาวไทยทรงดำบริโภคนั้นส่วนใหญ่เป็นสัตว์น้ำ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง
ปลา

- 3.1.3 อาชีพ ชาวไทยทรงดำประกอบอาชีพเกษตรกรรมและกสิกรรมเป็นส่วนใหญ่ และจะมีบางครอบครัวที่ประกอบอาชีพค้าขาย ซึ่งของที่ขายนั้น ได้แก่ สัตว์ ของป่าและเครื่องจักสาน
- 3.1.4 อุปนิสัย ชาวไทยทรงดำที่มีความกตัญญูต่อผู้ที่ รักรักษาแลน โดยครองตนอย่างประหยัด นอกจากนั้นยังมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ โอบอ้อมอารี สละความสุขส่วนตนเพื่อประโยชน์สุขส่วนรวม
- 3.1.5 ฐานะ ชาวไทยทรงดำส่วนใหญ่มีฐานะค่อนข้างยากจน และต้องประสบปัญหาทางเศรษฐกิจ ซึ่งสาเหตุประการหนึ่งก็คือการขาดความรู้ในเรื่องการวางแผนครอบครัว จึงทำให้มีลูกมาก เป็นผลให้รายรับไม่พอกับรายจ่าย
- 3.1.6 การมีคู่ครอง
- 3.1.6.1 ก่อนแต่งงาน ฝ่ายหญิงจะเลือกคู่ครองโดยสังเกตจากคุณลักษณะ 2 ประการ ประการแรก มือต้องสาก ซึ่งแสดงถึงความขยันหมั่นเพียรในการทำงาน ประการที่สอง ต้องร้องเพลงเกี่ยวและแกวได้อย่างทันที่ทันใจ เพราะแสดงถึงความเฉลียวฉลาด มีปฏิภาณ ไทวพริบตี
- 3.1.6.2 หลังแต่งงาน ฝ่ายชายจะต้องไปอยู่บ้านฝ่ายหญิง เพื่อไปเป็นแรงงานให้ครอบครัวฝ่ายหญิง
- 3.1.7 ความเชื่อ ชาวไทยทรงดำมีความเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนา แต่ถึงกระนั้นก็ยังมีความเชื่อในสิ่งที่มีอำนาจเหนือธรรมชาติ โดยแสดงออกมาในรูปของการปฏิบัติตนตามคำสั่งสอนและจารีตประเพณีที่สืบทอดจากรบรรพบุรุษอย่างต่อเนื่อง และหากผู้ใดละเมิดคำสั่งสอนหรือผิดจารีตประเพณี ก็เชื่อว่าจะต้องถูกลงโทษ
- 3.1.8 คตินิยม ชาวไทยทรงดำยึดมั่นในคตินิยม ต่อไปนี้
- 3.1.8.1 เคารพ เชื่อฟังบิดามารดาและญาติผู้ใหญ่
- 3.1.8.2 มีความรักและความสามัคคีในหมู่คณะ
- 3.1.8.3 ยกย่องคนดี มีศีลธรรม ขณะเดียวกันปฏิเสธคนที่ละเมิดกฎ ระเบียบของสังคม และศีลธรรมอันดีงาม
- 3.1.8.4 ยกย่องผู้มีปฏิภาณและไทวพริบตี ซึ่งนอกจากจะแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าได้อย่างชาญฉลาดแล้ว ยังทำให้รอดพ้นจากภัยอันตราย และภัยวิบัติต่าง ๆ ได้อีกด้วย

3.1.9 สภาพทั่วไป ชาวไทยทรงดำให้ความสำคัญต่อนักปกครองระดับท้องถิ่น อันได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นอย่างมาก ซึ่งไม่เพียงแต่เคารพยำเกรงเท่านั้น แต่ยังไว้วางใจและเลื่อมใสในความสามารถอีกด้วย อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่าจะมีนักปกครองระดับท้องถิ่นที่มีความสามารถเพียงใด แต่การลักขโมยก็ยังคงมีปรากฏอยู่ในหมู่บ้านเช่นกัน

3.2 แนวคิด

3.2.1 มนุษย์ทุกคนควรต้องรู้จักตนเอง แล้วประพฤติปฏิบัติตนให้เหมาะสมกับบทบาทและสถานภาพนั้น ๆ

3.2.2 การที่จะทำให้มนุษย์มีชีวิตอย่างเป็นสุขนั้น นอกจากจะต้องเพียบพร้อมด้วยความต้องการทางด้านร่างกาย อันได้แก่ปัจจัย 4 แล้ว ความต้องการทางด้านจิตใจก็เป็นสิ่งสำคัญไม่น้อยที่จะทำให้มนุษย์ดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุข

3.2.3 การเชื่อฟังและปฏิบัติตามคำแนะนำ คำสั่งสอนของบิดามารดา ตลอดจนญาติผู้ใหญ่ เป็นสิ่งที่พึงกระทำ แต่หากกระทำโดยปราศจากการพิจารณาอย่างรอบคอบแล้ว อาจทำให้เกิดผลเสียได้เช่นกัน

3.2.4 บุคคลจะมีชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุขนั้น นอกจากจะต้องประพฤติปฏิบัติตนตามจารีตประเพณีและอยู่ในศีลธรรมแล้ว การใช้ปฏิภาณ ไหวพริบก็เป็นส่วนสำคัญไม่น้อยที่จะช่วยแก้ไขปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ให้ลุล่วงไปได้ด้วยดี

3.2.5 ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินชีวิตเป็นสิ่งที่ทุกคนจะต้องประสบ ดังนั้นจึงควรศึกษาและพิจารณาปัญหาอย่างรอบคอบ แล้วหาวิธีการแก้ปัญหาโดยอาศัยประสบการณ์ที่ได้รับหรือนำประสบการณ์นั้นมาเปลี่ยนแปลง ปรับปรุงเพื่อให้เหมาะสมกับตนและปัญหาที่ตนประสบให้มากที่สุด

3.2.6 มนุษย์ย่อมแสวงหาความเจริญก้าวหน้า ซึ่งเป็นสิ่งที่ดีกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน แม้ว่าการที่จะได้มานั้นจะต้องฝ่าฟันอุปสรรคมากมายเพียงใดก็ตาม แต่ถึงกระนั้นเมื่อได้สิ่งที่ต้องการมาแล้ว ก็อาจสูญเสียไปได้หากบุคคลผู้นั้น

- 3.2.6.1 ตกเป็นทาสของอกุศลมูล คือ ความโลภ ความโกรธ
ความหลง
- 3.2.6.2 ตั้งอยู่ในความประมาท
- 3.2.6.3 ประพฤตินั้นไม่เป็นไปตามทำนองคลองธรรม
- 3.2.7 การ "เข้าถึง" จิตใจและปฏิบัติตนให้เป็นที่น่าพอใจแก่ผู้อื่น ไม่เพียง
แต่จะบังเกิดผลดีแก่ผู้ปฏิบัติเท่านั้น ยังทำให้สังคมมีความสงบสุข
อีกด้วย
- 3.2.8 ภาษาเป็นเครื่องมือสื่อสารที่สร้างปัญหาให้แก่ผู้สื่อสารไม่น้อย ดังนั้น
ในการสื่อสารแต่ละครั้ง ผู้สื่อสารจึงควรพิจารณาถึง "คุณลักษณะ
ของภาษาที่ใช้สื่อสาร" และ "ความหมายของคำตามบริบท" ทั้งนี้
เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ถูกต้อง
- 3.2.9 ชาวไทยทรงดำ ซึ่งเป็นเสมือนตัวแทนของชาวบ้านทั่วไป ยังขาด
ความรู้ในเรื่องเพศศึกษา ทั้ง ๆ ที่เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับชีวิต
มนุษย์เป็นอย่างมาก ผู้เป็นบิดามารดาควรจะให้ความรู้เรื่อง
ดังกล่าวแก่ลูกเมื่อถึงโอกาสอันควร เพื่อให้ลูกได้รับความรู้ที่ถูกต้อง
และขจัดปัญหาต่าง ๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นได้วันข้างหน้า

อภิปรายผล

นิทาน เป็นวรรณกรรมที่มนุษย์สร้างขึ้นแล้วนำมาเล่าเป็นเรื่องราว ที่แสดงถึงความ เป็นไปในชีวิตของมนุษย์และ ในขณะเดียวกันก็ถ่ายทอดอารมณ์และความรู้สึกต่าง ๆ ของมนุษย์ลงไป ในนิทานด้วย ซึ่งบางครั้งนิทานก็มีได้กล่าวถึงการดำเนินชีวิตของมนุษย์ออกมาอย่างชัดเจน แต่ได้ จำลองพฤติกรรมของมนุษย์ไว้ในตัวละครที่เป็นอมมนุษย์ ได้แก่ สัตว์ สิ่งของหรือต้นไม้ อีกทั้งยัง ประด่งประดังให้ เรื่องเล่านั้นมีสภาพเกินความเป็นจริง อันเป็นการพาผู้ฟังหนีจากโลกแห่งความเป็นจริง ที่เต็มไปด้วยความสิ้นส่ว่นววายไปสู่โลกแห่งจินตนาการที่ไม่ถูกจำกัดอยู่ในกรอบของธรรมชาติ สิ่ง- แวดล้อมหรือศีลธรรม ผู้ฟังสามารถใช้จินตนาการให้นิสสารได้ตามชอบใจ จึงทำให้ผู้ฟังได้รับความ รื่นเรริงบันเทิงใจอย่างเต็มที่จนไม่อยากจะกลับมาเผชิญกับความสิ้นส่ว่นววายในชีวิตประจำวันอีก

ชาวไทยทรงดำหรือไซ่ง เป็นชนชาติที่รักสนุกและมีอารมณ์ขัน จึงได้สร้างนิทานที่ก่อ ให้เกิดอารมณ์ขัน หรือทรรชรวรรณกรรมขึ้น โดยการสังเกตข้อบกพร่องและความน่าเกลียดบางประการ ที่ปรากฏในชีวิตที่เป็นจริง และข้อบกพร่องของชีวิตในแง่ของทัศนียายนั้นเกิดจากความไร้เดียงสา และความ เป็นของคน ความไร้เดียงสาเป็นความบริสุทธิ์ เป็นสิ่งดีงามเป็นพรหมจรรย์ ไม่มีบาป ไม่มีมลทิน ไม่มีพิษ ไม่มีภัย แต่ก็เป็นที่เหตุให้เกิดความเป็นทั้งหลายทั้งปวง เช่น เชื้อชาติ ไร่เขลา ทำอะไรเซย ๆ ทำในสิ่งที่ขัดกับความรู้สึกของคนทั่วไปและทำในสิ่งที่ขัดแย้งกับตัวเอง (อุคม ศรีสุวรรณ 2527 : 34) นอกจากนี้การสร้างนิทานที่ก่อให้เกิดอารมณ์ขันยังอาจเกิดจากการ- สังเกตสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน แล้วนำมารวบรวมและผสมผสานเพื่อให้เกิดนิทานที่จะ สร้างอารมณ์ขัน ในทุกแง่มุมของชีวิต ไม่ว่าจะ เป็นแง่ขัน จากการล้อเลียนบุคคลที่อยู่ในสถานภาพที่ ควรเคารพ แง่ขันจากความฉลาด ความซื่อ ความผิดปกติทางสรีระ รวมไปถึงแง่ขันที่เกิดจาก ความหยาบโหล ซึ่งตามปกติแล้ว เรื่องเหล่านี้จะไม่นิยมมาพูดมาเล่ากัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับคนที่ ไม่คุ้นเคยด้วยแล้ว จะไม่มีผู้ใดยอมเล่านิทานตลกให้ฟัง โดยเด็ดขาด เพราะถือว่าเป็นเรื่องที่ไม่ เหมาะสมขัดกับศีลธรรมและประเพณีอันดีงาม เกรงว่าผู้ฟังจะมองตนว่าเป็นคนหยาบโหล ไม่เป็น สุกภาพชน ดังนั้น ในการเล่าแต่ละครั้งจึง เป็นการเล่าเพื่อสร้างความขบขันในหมู่วงศาคณาญาติ เพื่อนสนิทมิตรสหายตลอดไปจนถึง ในวงสุราเท่านั้น ซึ่งจุดประสงค์ในการเล่าก็เพื่อเป็นทางออกให้ ผู้เล่าและผู้ฟังเป็นอิสระ สามารถปลีกหนีไปจากภาวะการณ์ในชีวิตประจำวันที่ต้องเคร่งเครียดต่อ ระเบียบ ประเพณีและศีลธรรม แล้วพาความสนุกสนานกับสิ่งที่อยู่ตรงหน้า การที่ได้เล่าได้ฟัง เรื่อง เหล่านี้จึงนับเป็นการระบายอารมณ์ ความรู้สึกที่ซ่อนเร้นอยู่ในใจได้ ทำให้เกิดความบันเทิง ความ สนุกสนานได้ในช่วงระยะเวลาหนึ่ง มิได้ถือเป็นเรื่องจริงเรื่องจริง ซึ่งเมื่อเสร็จสิ้นการสนทนาหรือ การเล่าแล้ว ก็ถือเป็นการสิ้นสุดของเรื่องด้วย จะไม่มีเหวมาตีตีใจชักใช้วิไลเลียงเอาเรื่องเอา ความจากนิทานนั้น

อย่างไรก็ตาม การที่ผู้เล่าพระรชวรวงศ์กรมได้พยายามเล่าเรื่องที่วัดบิตเป็นความจริงและกฎธรรมชาตินั้นจะทำให้ตัวละครมีพฤติกรรมแปลก ๆ ซึ่งไม่น่าจะเป็นไปได้ในชีวิตจริงนี้ ถ้าพิจารณาตามหลักทางจิตวิทยา ก็อาจกล่าวได้ว่าพฤติกรรมของผู้เล่าเป็นแรงผลักดันจากพลังทางเพศ อันเป็นผลเนื่องมาจากสังคมไทย เป็นสังคมที่เคร่งครัดในเรื่องเพศโดยเฉพาะการแสดงออกของสัญชาตญาณทางเพศ ลักษณะเช่นนี้ทำให้เกิดการเก็บกด ซึ่งคนในสังคมก็มักจะต้องหาทางออกเพื่อลดความเครียดลง การหาทางออกในที่นี้ก็คือการละเมิดกรอบของสังคมได้โดยไม่ถูกลงโทษ สังคมไทยก็เช่นกัน แม้จะมีประเพณีและข้อห้ามเกี่ยวกับเรื่องเพศมากมาย แต่สังคมก็หาทางออกให้ในบางโอกาส เช่น ในงานประเพณี ได้แก่ ประเพณีชิงช้า ประเพณีอันคอน เป็นงานประเพณีที่เปิดโอกาสให้หนุ่มสาวได้พบปะพูดคุยกัน หรือในยามว่างก็จะมีการเล่นิทานตลกโดยเฉพาะอย่างยิ่งนิทานตลกประเภทหยาบโลน เป็นต้น

นิทานตลกเป็นรูปแบบหนึ่งของการระบายความก้าวร้าวที่เก็บกดจากการถูกจำกัดสัญชาตญาณทางเพศ หรืออีกนัยหนึ่งเป็นปฏิกริยาตอบโต้กฎเกณฑ์ของสังคมที่เป็นเสมือนกรอบหรือข้อบังคับให้คนในสังคมปฏิบัติตาม ซึ่งนอกจากจะระบายออกมาในรูปของการพูดถึงเรื่องเพศ ทั้งอวัยวะเพศและการร่วมเพศอย่างตรงไปตรงมาอันเป็นลักษณะของนิทานตลกประเภทหยาบโลนแล้ว ยังปรากฏออกมาในลักษณะการโต้กลับผู้มีอำนาจอย่างแสบแฉ่งในรูปของอารมณ์ขัน ดังเช่น ในพระรชวรวงศ์กรมไทยทรงดำ พินธุโลก จะเห็นว่านิทานตลกที่เกี่ยวกับเพศพรหมจรรย์อยู่หลายเรื่อง ซึ่งหากมองอย่างผิวเผินแล้ว อาจจะเห็นว่านิทานตลกที่เกี่ยวกับเพศพรหมจรรย์นั้นเป็นการแสดงถึงการดูหมิ่นและไม่เคารพในสถาบันศาสนา แต่เมื่อพิจารณาอย่างถ่องแท้แล้ว เรื่องที่เกี่ยวกับเพศพรหมจรรย์นั้นมิได้เป็นเรื่องดูหมิ่นหรือไม่เคารพในสถาบันศาสนาแต่อย่างใด ทั้งนี้เพราะพระ เณร และชีอันเป็นตัวละครในเรื่องนั้นมิได้ระบุนอย่างแน่ชัดว่าเป็นสัญลักษณ์ของสถาบันศาสนา และผู้เล่าก็มีได้ระบุนว่าตัวละครที่เป็นพระ เณร และชีเหล่านั้น จะเป็นบุคคลจริง การที่ผู้เล่ากล่าวถึงก็เป็นเพียงให้เกิดอารมณ์ขันได้เท่านั้น ส่วนสถานที่ที่ปรากฏในเรื่องนั้นก็ก็เป็นสิ่งที่กำหนดขึ้นเพื่อให้เรื่องสมจริง จะมีจริงหรือไม่ มิได้คำนึงถึง ซึ่งในความเป็นจริงแล้วถึงแม้ว่าชาวไทยทรงดำจะเป็นกลุ่มชนที่มีความเชื่อในเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์และภูตผีปีศาจอยู่ก็ตาม แต่ชาวไทยทรงดำก็ยังมีศรัทธาและเลื่อมใสในพุทธศาสนาเป็นอย่างมากด้วย ดังจะเห็นได้จากสภาพความเป็นจริงของกลุ่มชนชาวไทยทรงดำถือว่าพระสงฆ์เป็นบุษนิยบุคคลที่สำคัญหรือแม้แต่ภาพสะท้อนที่ปรากฏในนิทานก็จะได้เห็นว่าความผูกพันระหว่างชาวบ้านกับวัด มีค่อนข้างสูง แต่ขณะเดียวกันนิทานตลกที่เกี่ยวกับเพศพรหมจรรย์ก็มีปรากฏอยู่อย่าง ไม่ขาดสาย สภาพการณ์เช่นนี้ย่อมเป็นที่รู้กันว่านักบวชในนิทานกับนักบวชในพุทธศาสนาเป็นบุคคลต่างแบบกัน กล่าวคือนักบวชในนิทานเกิดขึ้นจากจินตนาการย่อมแตกต่างจากนักบวชในพุทธศาสนาอย่างสิ้นเชิง

อย่างไรก็ตาม ในการนำเสนอเรื่องที่เกี่ยวข้องกับเพศพหุสมรรถหรือนักบวชนั้น นับเป็นวิธีหนึ่งในการระบายความเครียดทางสังคม อีกหนึ่งมาจากสาเหตุสำคัญ 2 ประการ ประการแรกในสังคมไทยทรงดำ พระสงฆ์ ซึ่งเป็นศูนย์รวมทางจิตใจนั้น จะเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการชี้แนะและปกครองชาวบ้านให้ประพฤติปฏิบัติอยู่ในกรอบแห่งศีลธรรม จากการทำชาวบ้านถูกปกครองและควบคุมดูแลอย่างใกล้ชิดโดยสถาบันศาสนาตัวเอง จึงต้องปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด มิฉะนั้นจะได้รับการตีเตียนจากสังคม ด้วยเหตุนี้เองความเครียดจึงเกิดขึ้น แล้วระบายความรู้สึกออกมาในรูปของนิทาน ประการที่สอง การที่ชาวไทยทรงดำเคารพและเลื่อมใสพระสงฆ์เป็นอย่างมากนี้เอง จึงทำให้มีความรู้สึกไม่พอใจ เมื่อพบเห็นพระสงฆ์มีความประพฤติและปฏิบัติตนไม่เหมาะสมกับความเหมาะสม แต่เนื่องจากไม่สามารถดักเตือนด้วยวาจาได้โดยตรง จึงได้ตั้งนิทานขึ้นเพื่อระบายความคับข้องใจและ ในขณะที่เดียวกันก็เป็นอุทาหรณ์เตือนพระสงฆ์ทั้งหลายให้ประพฤติแต่ในส่วนที่เป็นกิจอันควรของสงฆ์และขอบเขตแห่งความเป็นสมณะอีกด้วย

นอกจากนี้ยังมีนิทานอีกลักษณะหนึ่งที่ตั้งขึ้นเพื่อระบายความคับข้องใจของชาวบ้าน เป็นเรื่องเกี่ยวกับนักปกครองระดับท้องถิ่น อันได้แก่ กำนัน และผู้ใหญ่บ้านที่มีพฤติกรรมอันน่าขบขัน ซึ่งการสร้างเรื่องลักษณะนี้ขึ้นมามิได้หมายความว่าชาว ไทยทรงดำไม่เคารพยำเกรงต่อกำนันและผู้ใหญ่บ้านของตน ตรงกันข้ามชาว ไทยทรงดำมีความเคารพยำเกรงและเลื่อมใส ศรัทธาในความสามารถของกำนันและผู้ใหญ่บ้านเป็นอันมาก แต่ด้วยความรู้สึกกดดันและคับข้องใจบางประการอันเนื่องมาจากการที่กำนันและผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้ควบคุมดูแลชาวบ้าน ให้ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ของรัฐอย่างเคร่งครัด ประกอบกับการที่ชาว ไทยทรงดำต้องปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ดังกล่าวอย่างไม่เต็มใจนัก ทั้งนี้เพราะกฎเกณฑ์ของรัฐบางประการมีอำนาจและบทบาทเหนือระบบสังคม ในขณะที่เดียวกันชาวบ้านก็ไม่สามารถทำลายกฎเกณฑ์ดังกล่าวได้ ชาวบ้านจึงมีความรู้สึกว่าตนอยู่ในฐานะ "เป็นรอง" ที่ต้องถูกควบคุมอยู่ตลอดเวลา ดังนั้นจึงไม่มีอะไรดีไปกว่าการสร้างนิทานขึ้นมาเพื่อระบายความคับข้องใจ โดยการนำเอาพฤติกรรมของนักปกครองมาสร้างเป็นเรื่องตลก เพื่อให้ชาวบ้านด้วยก็มีความรู้สึกว่าพวกตนอยู่ในฐานะที่ "เหนือกว่า" นักปกครองระดับท้องถิ่น แม้จะเป็นเพียงนิทานก็ตามที่ ซึ่งวิธีการเช่นนี้นับเป็นวิธีการระบายความคับข้องใจและความเครียดที่ดีวิธีหนึ่งเพราะ ไม่ได้สร้างความเดือดร้อนให้แก่ผู้อื่นแต่อย่างใด

บรรพชนชาวไทยทรงดำ เป็นวัฒนธรรมพื้นบ้านที่นอกจากจะมีหน้าที่ผ่อนคลายความเครียด เป็นที่ระบายความคับข้องใจและในขณะที่เดียวกันก็สร้างความสนุกสนานให้แก่ผู้เสพแล้ว บรรพชนชาวไทยทรงดำยังมีหน้าที่สำคัญอีก 2 ประการ คือ

1. สะท้อนสภาพสังคม เป็นที่ยอมรับกัน โดยทั่วไปว่าความสัมพันธ์ระหว่างวรรณกรรมกับสังคมนั้น เป็นสิ่งที่ไม่สามารถแยกออกจากกันได้ ทั้งนี้เนื่องจากวรรณกรรมเป็นผลิตผลของสังคม นักเขียนผู้ซึ่ง เป็นผู้สร้างวรรณกรรมก็เป็นสมาชิกของสังคม ดังนั้นวรรณกรรมที่เกิดขึ้นย่อมสะท้อนเรื่องราวและเหตุการณ์ต่าง ๆ ในสังคมออกมาด้วย ดังความเห็นของเวลเลนและวาเรนที่ว่า "วรรณกรรมเป็นสถาบันทางสังคมและเป็นองค์ประกอบอย่างหนึ่งของสังคม ทั้งนี้เพราะนักเขียนก็เป็นสมาชิกของสังคม เมื่อสร้างงานเขียนขึ้นมา ก็ย่อมสะท้อนภาพและอุดมการณ์ทางสังคมออกมาด้วยเสมอ" (Wellek and Warren 1970 : 94-95)

ภาพสะท้อนสังคม ไทยทรงดำที่ปรากฏในพระราชนิพนธ์ไทยทรงดำมีอยู่หลายประการ ซึ่งทำให้ทราบถึงวัฒนธรรม ประเพณี คตินิยม ตลอดจนสภาพความเป็นอยู่ของชาวไทยทรงดำที่บางครั้งดูเหมือนกับว่าจะอยู่กันอย่างสงบสุข แต่ความจริงหาได้เป็นเช่นนั้นไม่ เพราะชาวบ้านยังต้องอยู่กันด้วยความหวาดระแวงเกรงว่าจะถูกลักขโมยดังที่ปรากฏในนิทานหลายเรื่อง หรือแม้แต่ในแต่ละครบวงครวก็ดูเหมือนว่าจะอยู่กันอย่างมีความสุข แต่เบื้องหลังก็มีได้เป็นเช่นนั้น นิทานหลายเรื่องได้แสดงให้เห็นถึงความขัดแย้งของคนในครอบครัว อันได้แก่ความขัดแย้งระหว่างพ่อตากับลูกเขย อันเป็นผลมาจากเมื่อหนุ่มสาวแต่งงานกันแล้ว ฝ่ายชายจะต้องไปอยู่ร่วมกับครอบครัวฝ่ายหญิง ทั้งนี้นอกจากจะเพื่อเป็นการให้ฝ่ายชายหรือลูกเขยเป็นแรงงานสำคัญที่จะช่วยให้กิจการต่าง ๆ ของครอบครัวสำเร็จลุล่วงไปได้แล้ว เหตุผลสำคัญอีกประการหนึ่งคือความรักและห่วงใยในตัวลูกสาว ประกอบกับการที่ต้องการให้ลูกสาวเป็นผู้ดูแลและรับภาระต่าง ๆ ในบ้าน จึงไม่ยินยอมให้ลูกสาวแยกครอบครัวออกไป และการที่ลูกเขยต้องมาอยู่ร่วมกับพ่อตาแม่ยาย ซึ่งไม่ใช่พ่อแม่ตัวเองนั้น ความขัดแย้งจึงเกิดขึ้น อันอาจเนื่องมาจากสาเหตุสำคัญ 2 ประการคือ

1.1 การที่ลูกเขยกับลูกสาว ซึ่งถือเป็นครอบครัวหนึ่ง โดยมีลูกเขยเป็นหัวหน้าครอบครัวเข้าไปอยู่ร่วมกับพ่อตาแม่ยาย ซึ่งเป็นอีกครอบครัวหนึ่ง โดยมีพ่อตาเป็นหัวหน้าครอบครัวนั้น ความสับสนในบทบาทของหัวหน้าครอบครัวระหว่างลูกเขยกับพ่อตาจึงเกิดขึ้นและผลที่ตามมาก็คือความขัดแย้งเพื่อความเป็นหนึ่ง

1.2 การที่ลูกเขยอันเป็นเสมือนบุคคลที่สามเข้ามามีบทบาทสำคัญในครอบครัว พ่อตาซึ่งเป็นเพศเดียวกับลูกเขยและมีบทบาทสำคัญในครอบครัวมาก่อน จึงเกิดความรู้สึกที่ลูกเขยเข้ามามีบทบาทแทนที่ตนเองประกอบกับ เวลาและความสนใจที่ลูกสาวเคยมีให้ตนนั้น กลับต้องแบ่งไปให้ลูกเขย จึงเกิดความไม่พอใจ

อย่างไรก็ตาม ความขัดแย้งระหว่างพ่อตากับลูกเขยนี้ หากมองอย่างผิวเผินแล้วอาจมองไม่เห็นหรือนึกไม่ถึงว่าสิ่งที่เกิดขึ้นนั้นเป็นผลมาจากความขัดแย้ง ทั้งนี้เพราะภาพเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจะปรากฏให้เห็นเป็น "ความขัดแย้งในที่" ซึ่งเป็นเพียงการใช้สติปัญญาเชิง ไหวซึ่งพริบกันเท่านั้น มิได้ก่อให้เกิดความเสียหายร้ายแรงหรือความแตกแยกในครอบครัวแต่ประการใด

2. แฝงแนวคิดและคติเตือนใจ ทรรศนคติของชาวไทยทรงดำบางเรื่องเป็นที่น่าสังเกตว่าผู้เล่าไม่ได้ส่งเสริมให้ผู้ฟังเห็นว่าการประพฤติที่ไม่ถูกต้อง ไม่เหมาะสมของตัวละครเป็นสิ่งที่ถูกต้องและดีงาม แต่ในขณะเดียวกันผู้เล่าได้นำเอาพฤติกรรมที่ไม่ถูกต้อง ไม่เหมาะสมของตัวละครมาทำเป็นเรื่องให้เกิดอารมณ์ขันในทำนองที่เล่นที่จริง หรือ "หยิกแกมหยอก" อันจะทำให้ผู้ฟังสะใจหรือสมใจ และผู้ที่ถูกกล่าวถึงก็จะมีความรู้สึกเหมือนมีคนมาสะกิดสะเกา "แฝงเป็น" ให้เจ็บ ๆ คัน ๆ ซึ่งก็ไม่ถึงกับปวดแสบปวดร้อน ในตอนท้ายของเรื่องผู้เล่ามักจะขมวดเรื่องให้ผู้ฟังเห็นว่าพฤติกรรมดังกล่าวเป็นพฤติกรรมไม่เหมาะสมไม่ควร และบางทีแสดงให้เห็นโทษของความไม่ถูกต้องไม่ควรนั้นด้วย

จึงอาจกล่าวได้ว่าประโยชน์อันพึงได้จากทรรศนคติของชาวไทยทรงดำ พิษณุโลก มิได้เพียงมุ่งให้ผู้เล่าได้รับความสนุกสนานรื่นรมย์เท่านั้น หากแต่ยังมีบทบาทในการเสริมสร้างความรู้เข้าใจในมนุษยชาติ อีกทั้งสะท้อนสภาพสังคม คตินิยมและแนวทางปฏิบัติอันเป็นประโยชน์แก่ผู้เล่าอีกด้วย ซึ่งเชื่อว่าหากผู้เล่าได้นำคตินิยมหรือแนวทางปฏิบัติไปใช้ในการดำเนินชีวิตแล้ว ย่อมจะยังประโยชน์อย่างมากแก่ผู้เล่าและบุคคล โดยรอบข้างอย่างแน่นอน

ข้อเสนอแนะ

เมื่อได้ศึกษาทรรศนคติของชาวไทยทรงดำ พิษณุโลกครั้งนี้แล้ว ผู้วิจัยเห็นว่าเพื่อให้มีความเข้าใจในกลุ่มชนชาวไทยทรงดำมากยิ่งขึ้น จึงควรได้ศึกษาในแง่มุมต่าง ๆ เพิ่มเติมดังต่อไปนี้

1. ศึกษาทรรศนคติของชาวไทยทรงดำในท้องถิ่นอื่น เช่น จังหวัดเพชรบุรี จังหวัดนครปฐม จังหวัดราชบุรี เป็นต้น แล้วนำมาวิเคราะห์เปรียบเทียบเพื่อดูความคงที่และความแปรเปลี่ยนของทรรศนคติ อันจะนำไปสู่ข้อสรุปซึ่งเป็นภาพลักษณ์ที่แท้จริงของกลุ่มชน
2. ศึกษาทรรศนคติของกลุ่มชนอื่นในจังหวัดพิษณุโลก แล้วนำมาวิเคราะห์เปรียบเทียบกับทรรศนคติของชาวไทยทรงดำ พิษณุโลก เพื่อดูความผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม
3. ศึกษาทรรศนคติของชาวไทยทรงดำ พิษณุโลก เพิ่มเติมในด้านอื่น ๆ เช่น วิเคราะห์โลกทัศน์ของกลุ่มชนจากวรรณกรรม วิเคราะห์กลวิธีการสร้างทรรศนคติของชาวไทยทรงดำ เป็นต้น